

LØGMANSRØÐAN 1984

er tann fjórða í hesum valskeiði.

Fyrsta røðan, hildin í 1981, lýsti tær ætlanir, sum landsstýri og samgonga høvdu sett sær fyrir at fremja hesi fýra árini.

Næsta røðan, í 1982, og triðja røðan, í 1983, hava umrøtt tær loysnir, sum framdar eru og gongdina annars í okkara samfelag.

Hendan fjórða og seinasta lögmansrøðan í hesum valskeiðinum skal í stuttum lýsa tey tiltökini, sum framd eru, og her umframt fevna um eitt samantak av tí politiska arbeidi, sum gjört er í valskeiðinum og teimum samlaðu úrslitum, sum nádd eru.

Fyrst verða viðgjörd tey einstóku samfelagsókini, og síðan samlaða gongdin tey seinastu árini og støðan upp undir lögtingsvalið komandi.

Saman við røðuni verður sum vant lagt fram ymiskt skjala- tilfar. Tað er eisini lagt fram eitt yvirlit yvir lögarmál, sum núsitandi landsstýri hevur lagt fyrir tingið í hesum val- skeiði.

2 UTTANOYGGJAVIÐURSKIFTI

Aftur í 1984, ið er 8. árið eftir tær stóru fiskimarksútflytingarnar í Norðuratlantshavi, hava vit gjört avtalur við onnur lond um fiskiskap.

Avtalur okkara við Noreg, Sovjetsamveldið, DDR, USA, Kanada og EF góvu stórt sæð somu nøgdir í 1984 sum í 1983. Vit hava yvirfyri hesum londum síðan 1981 klárað at hildið tørn ímóti tí ráki ímóti alsamt lægri kvotum, ið eyðkendi árini 1977-1980. Samanumtikið eru fiskimöguleikar okkara uttanfyri egið fiskimark betri í dag enn í 1980. Inntil í fjar var okkara besta avtala tann við Ísland, ið umframt umskiftið av svartkjafti gav okkum 17.000 tons av botnfiski utan at vit skuldu lata nakra kvotu afturímóti. Orsakað av niðurgongd í íslendska toskastovninum, sá íslandska stjórnin seg noydda at siga botnfiskaavtaluna frá 1976 upp. Í mars eydnaðist at fáa semju um afturtøku av uppsøgnini, men soleiðis, at føroysku kvoturnar verða ásettár á hvørjum ári, m.a. við støðu fiskastovnanna í huga. Heildarkvotan á botnfiski varð skorin niður í helvt, og toskaparturin av henni í triðing, men sambært broyttu avtaluna eru vónir um bata, tá ið stovnsstøðan loyvir tí.

Tilsamans hava vit í 1984 eins og í 1983 latið og fingið umleið eina kvart millión tons av fiski ígjøgnum avtalur okkara við útlond. Tað, sum umráðandi er, er at tað, ið vit á henda hátt fáa hevur munandi storrri virði fyrir okkum enn tað, ið vit lata.

Millum okkara mest týðandi viðurskifti við onnur lond er sambandið við Grønland.

Sum kunnugt hevur afturgongdin í fiskiveiðumöguleikum á fjarleiðum ongastaðni verið so stór sum í Grønlandi. Rækjukvota okkara í ár er minni enn tíggjundiparturin av veiðu okkara í 1977, og toskaveiða hevur heldur ikki verið loyvd síðan 1977.

Einstakir glottar eru tó. Í fjar byrjaði samvinna á privatum grundarlagi um veiðu við feroyskum skipum í Grønlandi, og grønlendingar hava nú greitt latið okkum vita, at teir leggja stóran dent á, at NORDAFAR heldur fram.

Grønland fer á nýggjárinum úr EF.

Í avtaluni millum EF og Grønland er tryggjað okkum somu kvotur í Grønlandi tey næstu fimm árini sum í 1983. Harum-framt koma teir möguleikar fyri fiskisamvinnu til felags gagn, ið formliga verða gjørligir, tā ið Grønland fer út úr EF.

Eisini á annan hátt fer broytingin í støðu Grønlands at ávirka Føroyar. Vit hava síðan 1977 verið einasti parturin av ríkinum, ið er utan fyri EF. Eftir 1. januar komandi verða vit í hesi støðu saman við Grønlandi, og kemur tað at ávirka okkara umboðan í teimum fórum, har ið vit higartil einsamallir hava umboðað ríkið utan fyri EF. Hetta ferð at krevja økta samskipan í millum okkum og grønlendingar.

ENN er ikki avgjört, um vit í 1984 skulu loyva veiðu av stórhvali í sambandi við möguligar framhaldandi kanningar av nebbafiskagongdini við Føroyar.

Sambært nýggju lögtingslóginu um hvalaveiðu hevur landsstýrið saman við lögtingsins fiskivinnunevnd heimild at áseta reglur um hvalaveiðu á landleiðini.

Í hesum sambandi er vert at nevna, at vit í ár sum ongantíð fyrr hava fingið mótmæli úr útlandinum ímóti grindadrápi.

Hesi mótmæli eru lutvíst grundað á misvísandi tíðindaflutting, men tíverri eisini á ljósmyndir av grindadrápum, sum tey veruliga eru farin fram her á landi í ár.

Vit eiga sum skjótast at nýta heimild okkara at tryggja, at grindadráp fara fram á ein hátt, ið vit kunnu forsvara yvir fyri okkum sjálvum eins væl og fremmandum.

Umframt áðurnevndu millumlandasáttmálar um føroyska fiskiveiðu, hava føroyskar fyritøkur, við stuðli frá tí almenna, roynt at gjørt samstarvssáttmálar um fiskiskap og sølu av vitan um fiskivinnu til menningarlondini.

Við luttku á alheimsráðstevnuni hjá FAO í Rom herfyri fekk landsstýrið týðiligar ábendingar um tann stóra áhuga, ið menningarlondini hava fyri samvinnu um menning av teirra fiskivinnu.

Tað er eingin ivi um, at vit føroyingar hava möguleikar fyri at gagna bæði okkum sjálvum og hesum londum við samstarvi á fiskivinnuøkinum.

3 FÍGGJARMÁL

Sum fyrr sagt frá, setti landsstýrið sær fyri at fáa javnvág, og helst avlop, á landskassaroknuskapin skjótast gjørligt.

Longu í 1981/82 eyðnaðist tað at fáa eitt avlop á landskassaroknuskapin uppá 13,6 milj. kr. Í 1982/83 vísti landskassaroknuskapurin eitt avlop uppá heilar 69,5 milj. kr., og kann væntast, at landskassaroknuskapurin fyri 1983/84 eisini fer at vísa eitt fitt avlop, umleið 50 milj. kr.

Hesi roknuskaparavlop, saman við teirri sannroynd, at vøksaturin í skattaeftirstóðunum varð støðgaður - at talan enntá er um eina minking í seinastuni - hevur gjørt, at likviditetur landskassans hevur verið góður, burtursæð frá meginpartinum av fyrsta árinum av valskeiðinum.

Umframt at hava kunnað svarað skyldur sínar, eitt nú til minstuløn og annan stuðul til fiskivinnuna, so hevur verið gjørligt í ávísan mun at gjalda inn í grunnar landskassans og at gjalda kredittin í Nationalbankanum, sum í mong ár hevur staðið á 80 milj. kr., niður í 25 milj. kr., har hann er í dag.

Grunnurin til endurnýggjan av fiski- og farmaskipaflotanum, sum við ársbyrjan 1981 var negativur við 62 milj. kr., er batnaður upp til 36 milj. kr., hóast nógv hevur verið veitt úr grunninum hesi árini. Viðmerkjast skal, at ein grunnur - grunnurin móti tapi av lánum og veðhaldum - er vorðin negativur. Landskassin hevur frá byrjanini av valskeiðnum til í dag lagt út umleið 56 milj. kr. Veðhaldsskyljur landskassans eru í dag ikki langt frá einari milliard krónum.

Fyrstu ferð síðani sekstiárinu javnvigar fíggjarløgtingslógin fyri 1984/85 - utan lántøkur. Hetta merkir, at landskassin er farin undir at gjalda niður uppá skuld sína, í hesum fíggjarári einar 40 milj. kr.

5-lb flaki til USA - er steðgað og prísurin á blokki er lækkaður munandi. Sjálv um virðið á dollaranum er nóg uppfarið hevur hetta ikki uppvigað príslækkingina á toskablokki. Eisini hava trupulleikar verið á saltfiskamarknaðinum. Søluútlitið fyrstkomandi tíðina sær alt annað enn ljóst út. Hetta hevur ikki bert skapt trupuleikar hjá flotanum, men eisini hjá flakavirkjunum.

Higartil í ár er fiskað 6% meira á føroyaleiðini enn sama tíðarskeið í fjør. Fyrstu 6 mánaðirnar í ár vórðu veidd 67.000 tons.

Av toski er higartil fiskað umleið 13% minni enn árið fyri, 24% minni av hýsu.

Harafturímóti er veiðan storrri bæði av upsa og blálongu, ávikavist 33% og 36%, meðan nøgdirnar av kongafiski eru umleið tær somu.

Sostatt hava vit longu fyrra hálvár í ár fiska meira enn tilmælta TAC av upsa uppá 20-25.000 tons, tá veiðan longu er knøpp 27.000 tons higartil.

Veiðan hjá tí partinum av flotanum, sum fiskar á miðleiðum og fjarleiðum er samanumtikið eins góð fyrra hálvár í ár sum hon var sama tíðarskeið í fjør.

Okkara fiskifrøðingar sige at yngulkanningar í ár benda á, at gýtingin av toski og hýsu hevur ikki verið góð, meðan tað enn ikki ber til at sige nakað um upsa.

Tað verður mett at veiðutrýstið, sum nú er á toskastovnin er hægri enn hvat gott er fyri stovnin í longdini. Tilgongdin til hýsustovnin er batnandi og skuldi hetta givið möguleikar fyri frægari hýsufiskiskapi tey næstu árini.

Tilgongdin til upsastovnin var góð árini 1978 og 1980. Aftaná 1980 ber illa til enn at sige nakað við vissu. Saman við einari øktari roynd hava hesir nevndu tveir árgangirnir ført til tann góða upsafiskiskapin í ár og í fjør.

Samanumtikið má tann flotin sum í dag roynir efitr toski, hýsu og upsa undir Føroyum haldast at vera ov stórur, og sum nevnt partvíð óhóskandi. Landsstýrið hevur tí roynt at hildið aftur tá ið talan hevur verið um at økja henda flota. Bert hendinga undantak er gjört frá innflutningsbanninum fyri slik

skip. Nøkur fá eru nýbygd í Føroyum. Landsstýrið ásannar, at nýbyggingar í avmarkaðan mun eru neyðugar til at mótvirka eini tekniskari avolding av flotanum.

Tað er nakað sum bendir á, at sildaveiðan, sum hon var í 50- og 60-árunum kann koma at taka seg upp aftur. Yngulkann-ingarnar í ár vístu væl meira av sildayngli enn undanfarnu ár. Um hetta hevur nakað samband við at norðurhavssildin er við at koma hændan vegin, er ov tíðliga at siga nakað um. Harafturímóti benda norskar kanningar av sildini á at sildin möguliga er við at taka sítt gamla ferðingarmynstur upp-aftur.

Í fjør varð av álvara farið undir royndir við gullaksi í samarbeiði millum Fiskirannsóknarstovuna og Heilsufrøðiligu Starvsstovuna. Royndirnar higartil hava verið so mikið positivar, at hildið verður fram. Harumfram er ætlanin í hesum fíggjarárinum at gera línuroyndir á djúpum vatni eftir blálongu, leiting eftir svartkjafti norðanfyri í august-september og leiting eftir og stovnsmeting av skeljum við videotóli.

Somuleiðis skulu royndir gerast við partroling á djúpum vatni í samband við orkusparing.

7 ÍDNADARMÁL

Flakavirkini og fiskavirkir annars er onnur síðan av føroysku fiskivinnuni. Okkara stuðulslöggávu er soleiðis eisini galdandi fyri flaka- og fiskavirkir eins og fyri fiskiflotan.

Mett verður framvegis, at verandi flakavirkir undir einum hava nóg stóra framleiðsluorku til ta rávøru, sum fáast kann.

Kortini er tað ein sannroynd, at runt um landið verður nýtt munandi fíggjarlig orka til at kappast um at fáa alt meira rávøru og alt størri framleiðsluorku.

Skip verða keypt fyri hægri prís, enn sjálvur raksturin gevur grund til. Grundgevingin er at útvega flakavirkinum á plássinum meira rávøru, sum í roynd og veru verður tikan frá hinum flakavirkjunum, sum síðan aftur royna at vinna tað mista inn aftur.

Nýggjar reglur um flutningsstuðul til tey flakavirkir, sum orsakað av fjarstøðu hava serliga högar flutningsútreiðslur, eru samtyktar.

Ætlanir um útbygging av virkjum til at meirgóðska vöruna út yvir vanliga flakaframleiðslu verða framvegis stuðlaðar av landsstýrinum, og eru möguleikar at fáa fíggung tilstaðar.

Royndirnar at framleiða burtur úr svartkjafti halda fram. Tað sær út til, at tíðarskeiðið, sum gevur möguleikar til at fáa rávöru til lands, er styttri enn menn høvdu vónir um. Tað er tí, at fegnast um, at ikki varð farið í holt við risavirkini í Kollafirði og í Gøtu. Framleiðslutíðarskeiðið umborð á Giljanes og Reynsatindi er eisini í styttra lagi.

Ídnaðarvirkir í vanligum týdningi eru og verða framvegis sett á stövn. Ídnaðargrunnurin hefur í farna ári játtáð 37 milj. kr. til 52 virkir. Menningargrunnurin hefur seinasta ár játtáð til 131 tiltök 37,3 milj. kr., og hefur verið við til at útvega 72 nýggj arbeiðspláss, sum annars ikki voru íkomin.

Sum nevnt undir tollmálum eydnast tað ikki í hesum valskeiðinum at gera eina smidligari skipan til endurgjald av tolli til ídnaðin.

Skipasmiðjurnar á Skála og í Tórshavn hava havt nögv at gera, bæði tá talan er um nýbyggingar og umvælingar. Skipabygging er byrjað í Vági eisini. Allar hesar skipasmiðjur væntast at fáa nóg mikið at gera komandi ár, í hvussu so er tá talan er um nýbygging, og ætlanir eru um at byggja skip aðrastaðni eisini.

8 FISKAALING

Higartil eru givin 33 loyvir til fiskaaling - 26 eru byrjaðir - 7 loyvir til smoltstøðir, 9 loyvir til kræklingaaling og 2 loyvir til aling av ostru.

Loyvini til fiskaaling fævna um umleið 430 flotbúr við einari framleiðsluorku uppá umleið 3500 tons árliga. Higartil eru 150 flotbúr lögð út.

Framleiðslan av laksi og sílum var í 1983 umleið 400 tons og væntast í árunum 1984, 1985 og 1986 at verða ávikavist 550 tons, 1350 tons og 3000 tons. Útflutningsvirðið væntast hesi árini at hækka úr 30 milj. kr. upp í 150 milj. kr. árliga.

Smoltspurningurin sýnist nú at vera loystur.

Alingin setur stórv krov til fígging, og landsstýrið arbeiðir upprá at útbyggja fíggjarskipanina.

9 FARMASIGLING

Sum kunnugt setti landsstýrið sær fyri at fáa gongd í útbygginingina av fóroyska farmaskipaflotanum.

Úrslitið higartil er, at fleiri skip eru bygd í Føroyum og enn fleiri eru og verða bygd á útlendskum skipasmiðjum.

Tey farmaskipaprojekt, sum eru komin í gongd, sýnast at ganga hampuliga væl.

Tað eydnaðist eisini at forða fyri, at tað almenna fór í holt við at gera ovurstórar ílögur í ferðamannasiglingina millum Føroyar og útlandið. Hendan sigling bleiv ístaðin "privatiserað". Stríltið hevur gingið, men ivaleyst hevur tann privati raksturin kostað samfelagnum munandi minni, enn tað hevði kostað, heldt tað almenna fram við hesi sigling.

Ílögurnr í ferða- og farmaskip hava økt munandi um fóroysku skuldina úteftir.

Landsstýrið hevur frá reiðarum, sum hava latið hesi nýggju nýmótans farmaskipini bygt, fíngið kæruc um at hesi skip ikki kunnu fáa sonevnt marpolcertifikat, tí Føroyar ikki hava ratifiserað Marpol-konventiðnina. Orsókin er at ein samgonguflokkurin knappliga er vorðin ovurviðkvæmur yvir fyri kgl. fyriskipanum.

Hetta kann føra við sær, at hald verður lagt á fóroysk skip í útlendskari havn, at fóroyski farmaskipaflotin fær aðrar trupluleilar at dragast við og kemur í ringt orð, til sváran skaða fyri okkara samfélög.

10 FERÐAMANNAMÁL

Nevndin, sum landsstýrið setti at kanna möguleikar fyrir ferðamannavirksemi í Føroyum, kom í vetur við drúgvum áliti hesum viðvíkjandi. Hetta álit er útbýtt til allar lögtingsmenn. Út frá hesum áliti legði landsstýrið lógaruppskot um ferðamanna-miðstøð fyrir lögtingið og varð uppskotið samtykt.

Landsstýrið hevur nú sambært hesa lóg sökt eftir stjóra og skipað fyrir at nevnd verður vald.

11 LANDBÚNAÐARMÁL

Nýggja royndarstøðin er í gerð í Kollafirði.

Nýggjur stráfóðurstuðul til neytæigarar er settur í verk, stuðulin til mjólkaframleiðslu er hækkaður, meðan nýggjur stuðul er játtaður til eggjaframleiðslu og framleiðslu av svínakjøti.

Uppskot til lögtingslög um almennu jørðina bleiv lagt fyrir lögtingið, sum beindi mális aftur til landsstýrið.

12 STRANDFERDSLUMÁL

Strandferslan hevur arbeitt við at finna eina hóskandi ferju til siglingina um Vestmannasund. Enn hevur tað ikki eydnast, og arbeitt verður víðari við málinum. Okkum tørvar eitt skip afturat, tá tænastustøðið, sum er, ikki er nóg gott, tá talan er um siglingina inn á Skálaufjørðin og í Sandoynna.

Sum fyribilsloysn hevur Strandferðslan sett gomlu Ternuna inn í sigling um Vestmannasund saman við Sam. Skipanin er nakað dýrari, men vísir seg at rigga væl.

Landsstýrið hevur samtykt at byggja nýggjan bát til siglingina til Mykines.

Teistin er leigaður til Álands fyrir summarið. Arbeit verður við framtíðarleigumáli til sigling í Trinidad ella Álandi.

Hallið hjá Strandfersluni fyri 1983/84 væntast at liggja um 20 milj. kr.

13 BUSSRUTUSAMBAND

Rutukororing er í farna ári sett í verk í Norðureysturoy í Sundalagnum til Tórshavn og Lorvík - Tórshavn.

Í Suðuroy er eisini byrjað við kooring ímillum allar bygdir. Hildið verður fram við at skipa fyri rutukororing í Norðoyggjum, restini av Eysturoynni og í Vágum.

14 TYRLUMÁL

Ein Bell 212 tyrla er keypt brúkt fyri 7,5 milj. kr. og kom hon til Føroya 1. desember í fjør. Her umframt eru keyptir eykalutir fyri 1 mió. kr.

Flogskiparar og mekanikarar eru settir, men enn eina tíð fer manning frá Mærsk Air at flúgva tyrluna fyri okkum. Teknisca viðlíkahaldið verður væntandi yvirtikið av okkara egnu monnum innan árslok.

Rakstrarútreiðslurnar verða umleið 6,5 milj. kr. árliga.

Tyrlan hevir flogið og flýgur við fólkid og farmi, fyrst og fremst til tey fjarlögdu smáplássini plássini. Hon loysir eisini aðrar flutningsuppgávur. Vit hava fingið eina sera góða og hartil uppá seg bíliga loysn á spurninginum.

15 VEGA OG HAVNAMÁL

Bergholið til Lorvíkar er komið ígjøgnum og bergholið til Trøllanes verður sprongt ígjøgnum í byrjanini av komandi ári.

Í Skopun gongur arbeidið sum ætlað, og í Haraldsundi er arbeidið byrjað.

Nýggj ferjulega verður gjörd inni á Fjørð í Vestmanna eins og arbeiðið uppá ferjulegu v.m. í Lorvík heldur fram. Bíða verður eftir svari frá friðingarnevnd og bygdarráðnum í samþand við bygging av ferjulegu í Kirkjubø.

Landsstýrið arbeiðir framvegis uppá eina nýggja havnaætlan.

16 ORKUMÁL

Í januar bað landsstýrið Orkuráðið kanna nærri pástandin um, at meira orka fæst burtur úr at gera eitt vatnorkuverk á Veðranesleiðini, og fyrir minni kostnað og minni umhvørvisárin, enn at fremja ta samtyktu ætlanina Eiði 1 og 3 framhaldandi við 2 og 4 möguliga seinni.

Orkuráðið vendi sær til A. B. Berdal A/S í Noreg og Elsam í Danmörk fyrir at fáa serkona hjálp. Kanningin verður liðug í hesum dögum og verður latið tinginum i hesi tingsetuni.

Vatnmátingar verða gjördar á fimm plássum. Mátaðu virðini verða viðgjörd so hvört. Ein frágreiðing er skrivað, og úrslitini verða lögð fram á eini ráðstevnu, sum Nordisk Hydrologisk Forening skipar fyrir í komandi viku.

Vindmátingar á vindmylluni í Vágum halda fram. Stálveingirnir eru skiftir út við træveingir, og fyribilið úrslitini benda á, at myllan framleiðir meira og hefur stórra effektivitet við træveingjum.

Orkuráðið legði í var uppskot til eina vindorkuætlan fyrir landsstýrið, og í mai samtykti landsstýrið, at henda ætlan skuldi setast í verk. Ætlanin gongur út uppá at gera vindmátingar, plaseringskanningar fyrir vindmyllur, simuleringu innan elorku-skipanina, vindmylluroyndir og royndir at knýta í el-netið. Tólini til vindmátingarnar verða væntandi sett upp um einar tveir mánaðir.

Eitt faldiblað, sum skal vegleiða fólk, hvussu tey kunnu bjálva, og hvussu tað lénar seg, er um at vera klárt til prentingar.

Ein bjálvingarleiðbeining, sum er fyri fólk, ið sjálv ætla at gera arbeiðið, er gjörd, men skal tillagast hópframleiðslu.

Orkuráðið er við í einum norðurlendskum samarbeiðisprojekti, fyriskipað av Nordforsk, ið hevur til endamáls at kanna, hvussu spart kann verða um oljunýtsluna umborð á fiskiskipum. Føroyiski parturin í Oliefiskprojektinum fevnir um kanning av orkunýtsluni við partroling móttvegis einbátstroling.

Innkomna tilfarið verður nú kannað, og úrslitini verða lögð fram á eini ráðstevnu 10. august í Tróndheimi.

Mátingar umborð á tveimur trolarum, sum partrola, halda fram.

17 KOMMUNUMÁL

Kommunuvalið er sett at vera 4. december í ár. Landsstýrið hevur í samráð við umboð fyri kommunurnar evnað til uppskot til broytingar av kommunuvallóginí.

Úr kommunala lánigrunninum vórðu í fíggjarárinum 82/83 játtaðar 6 mió. kr. til 13 kommunur. Í fíggjarárinum 83/84 vórðu játtaðar 1.8 mió. kr. til 3 kommunur, sum söktu. Tá freistin at sökja var úti 1. mai í ár, vóru 4 umsóknir komnar inn um lán úr grunninum. Taka vit áður nevndu játtanir frá, eru 5 mió. kr. til taks í grunninum, umframt ein lániheimild uppá 4 mió. kr.

IRF hevur nú fingið øll neyðug loyvi til tess at fara undir bygging av brennistøð í Hvalvíkar kommunu. Enn restar tó at fáa broytt byggisamtyktina, so staðið, har byggjast skal, verður útlagt sum ídnaðarøki. Nýtt er eisini, at bygðarráðið fyri grannakommununa Hósvík hevur kært avgerð yvirheilsunevndarinnar til landsstýrið.

18 SKÚLAMÁL

Tá ið hetta landsstýrið tók við, setti tað sær fyri sum eitt av sínum málum at bøta um möguleikarnar hjá teimum ungu at fáa eina holla útbúgvning.

Serliga var dentur lagdur á at bøta um möguleikarnar hjá teimum 16 - 19 ára gomlu at fáa eina vinnulívsútbúgvning. Hóast væl er komið á skaftið, so er ikki nær til rokkið á mál enn. Eitt stórt fyrireikandi arbeiði er tó gjort, bæði hvat ið viðvíkur tí almennu skipanini av útbúgvningunum hjá teimum 16 - 19 ára gomlu og teimum ítökiligu ætlanunum í samband við útbygging av teimum einstóku vinnuskúlunum.

Tingið hevur samtykt lög um sjómansútbúgvning, og farið verður nú undir at gera reglugerðir fyri sjálva læruna og fyri próvtökurnar, soleiðis at okkara sjómansútbúgvning altið kann vera tíðarhóskandi og skal kunna metast millum tær mest framkomnu ið finnast.

Gongd er nú komin á framhaldandi bygging av vinnuskúlum. Ríkisstjórnin hevur samtykt at rinda sínar 5/6 av byggikostnaðinum av ávísum vinnuskúlum næstu trý árini.

Etlandi verður nú farið undir at byggja deild av Føroya Handilsskúla í Kambsdali, og framhald av Tekniska Skúla í Klaksvík.

Lógaruppskot um bygging av hóskandi bygningi til Eysturoyar Studentaskúla og HF-skeið á Kambsdali varð forðað í landsstýrinum og kundi sostatt ikki verða lagt fyri tingið á hesum sinni. Hetta seinkar eisini ætlanunum um at útnytta lærara-kreftir og fakhøli frá handilsskúlanum og studentaskúlanum til at skipa eina fiskivinnuútbúgvning her á landi.

Eftir at maskinmeistaraútbúgvningin er flutt frá undirvís-ingarmálaráðnum til Ídnaðarmálaráðið, eru framhaldandi samráðingar tiknar upp um bygging av maskinskúla og um möguleikarnar fyri at skipa undirvísing, so at víðkað maskinmeistara-prógv kann takast í Føroyum.

Lög um stuðul til tónlistaskúlar er samtykt í tinginum, og farið verður nú undir at skipa undirvísingina eftir teimum sjónarmiðum, sum lógin gevur möguleikar fyri.

19 HEILSUMÁL

Talið av innløgdum sjúklingum á sjúkrahúsini er eitt sindur størri í 1983 enn í 1982, og er nýtslustigið óvanliga høgt tá sammett verður við Danmark.

Á landssjúkrahúsinum vórðu CT-skannarin og ultraljóðskannarin tikanir í nýtslu í 1983.

Umvæling og umbygging av psykiatrisku deild 5 er byrjað.

Eitt starv sum yvirlækni í barnasjúkum er normerað og verður sett í næstum. Tað triðja starvið sum yvirlækni í röntgenkanningum, og starvið sum tannlækni til viðgerð av brekaðum, eru sett.

Í Klaksvík er samstarvssáttmáli gjørdur millum sjúkrahúsið og nýggja røktar- og ellisheimið, sum er við at verða liðugt. Eitt starv sum yvirlækni í kirurgi er normerað. Ein sjúkrabilur er keyptur. Roynt verður at fáa ríkismyndugleikarnar at játta 5 mió. kr. til umvæling og umbygging av tí elsta partium av sjúkrahúsinum, fyribils uttan svar.

Á Suðuroyar Sjúkrahúsi er gjört eitt uppskot til nútímansgerð av sjúkrahúsinum. Eisini her er ein sjúkrabilur keyptur.

Royndirnar at minka um orkuútreiðslurnar innan sjúkrahúsverkið halda fram.

Tann nýggja ljósmøðraskipanin, sum kom í gildi 1. mai 1983, hevur nú virkað í meir enn eitt ár, og virkar væl.

20 ALMANNAMÁL

Landsstýrið miðar ímóti at hava eina sosiala skipan, sum er á hædd við ta, ið er galldandi í hinum Norðurlondum, og sum er hóskandi til okkara egnu viðurskifti.

Í dansk-føroysku nevndini viðvíkjandi sosiallóggávuni í Føroyum er frá føroyskari síðu millum annað mælt til at gera

broytingar í pensíónslógunum soleiðis, at veitingarnar til hjún, sum higartil hava verið 150% av veitingunum til stakar pensiónistar, verða hækkaðar til 175%. Somuleiðis er mælt til at hækka óarbeiðsförisviðbótina munandi.

Røktarheimið í Runavík var tikið í nýtslu í vár, og heimið í Klaksvík verður liðugt at taka í nýtslu í næstu framtíð. Nevnd er sett at skipa fyri bygging av Røktarheimi í Suðurstreymoy. Farið verður undir byggjarbeiðið í komandi mánað, og heimið skal verða liðugt at taka í nýtslu á heysti 1986.

Landsstýrið hevur sett eina nevnd at kanna möguleikarnar fyri at seta á stovn eina døgnvaktarskipan við tí fyri eyga, at gomul og brekað so leingi sum möguligt skulu kunna vera før fyri at verða búgvandi í sínum eigna heimi.

Arbeitt verður framvegis við at bøta um viðurskiftini hjá teimum andveiku.

Endurbúgvigarstovnurin er farin undir sítt virki, m.a. at útvega arbeiðspláss og útbúgvigarpláss í vinnulívinum til fólk, sum á ymsan hátt eru brekað.

21 FLOGFERÐSLA

Ætlanin er at P/f Flogsamband fyrst skal tingast við verandi konsessiónhavarar um felags konsessión aftaná 1985.

Alt eftir hvat kemur burturúr, ætlar landsstýrið at arbeiða víðari við málínum möguliga við at taka upp samráðingar við ríkisstýrið.

22 UNDIRGRUNDSMÁLID

Tær samráðingar, sum landsstýrið og samgongan samtyktu at föra við lönsku ríkisstjórnina um yvirtøku av undirgrund og havbotni, endaðu úrslitaleysar.

Løgtingið hevur samtykt at seta niður nevnd at kanna viðurskiftini. Málið er til viðgerðar í marknaðarnevndini.

Eg vil einaferð enn ávara ímóti teimum avleiðingum, sum samtyktirnar á lögtingi í undirgrundarspurninginum, kunnu fáa á gongdini í neyðugum rannsóknum av undirgrundini.

At vit lata vera við at kanna ella gera tað ov seint, kann koma okkum aftur um brekku og øðrum til fyrimun.

23 MENTAMÁL

Almenna sjónvarpið fór undir royndarsendingar 1. apríl í ár. 1. september er royndartíðin av, og farið verður undir meira reglubundnar sendingar. Sendinetið er nú so mikið útbygt, at eini 70-80% av landsins íbúgvum síggja Sjónvarpið væl, eini 10% síggja ikki nóg væl og einstakar bygdir síggja einki. Arbeitt verður við at fáa hesi viðurskifti í rættlag skjótast.

Við teirri játtan, sum nú er fingin til vega í grunn til útvarpssendistøð í huga, 7 mió. kr., hevur landsstýrið vent sær til Telefonverk Føroya Løgtings við áheitan um at fyrireiða upsetan av nýggjum millumbylgjusendara til Útvarp Føroya á gomlu loranstøðini á Skúvanesi.

Tað musikkpedagogiska royndartiltakið við professionellum lærarakreftum hevur nú virkað í trý ár. Orsakað av hesum tiltaki er virksemið innan tónleik, bæði vokal- og instrumenttónleik, nógv vaksið hesi árini. Út frá teim royndum fingnar vórðu við nevnda tiltaki, evnaði landsstýrið uppskot um lög um studning til musikkskúlar, sum við smærri broyttingum varð samtykt áðrenn tingið fór í summarfri. Eftir er m.a. sambært lögina at seta fyristøðufólk at samskipa landsumfatandi musikkundirvísingina.

Farið er undir at umvæla gomlu royndarstøðina í Hoyvík at nýta til fornminnissavn, sethúsini til fyrisiting og úthúsini til gripagoymslu. Arbeiðið verður liðugt til veturs, soleiðis at fornminnissavnið kann flyta úr gomlu postmeistarahúsinum á Debesartrøð, og hesi hús kunnu nýtast til annað átroðkandi endamál á Fróðskaparsetrinum.

24 JAVNSTØDISNEVNDIN

Landsstýrið heitti í fjør á javnstødisnevndina um at gera uppskot til lögtingslög við tí fyri eyga at tryggja javnrættindi millum kvinnur og menn.

Nevndin er komin nakað áleiðis í sínum arbeiði og fer at lata landsstýrinum uppskot at leggja fyri tingið í komandi tingsetu.

25 ONNUR VIDURSKIFTI

Tveir aðrir almennir stovnar plaga at verða nevndir serstakliga, nevniliga Postverk Føroya og Telefonverk Føroya Lögtings. Um postverkið er at siga, at tað heldur ikki í ár sær út til at eydnast at fáa raksturin til at hvíla í sær sjálvum, hóast munandi taksthækkingar. Viðmerkjast kann um telefonverkið, at tað sær út til, at úrslitið verður frægari enn ætlanirnar vístu.

Aftan á álvarsligar atfinningar viðvíkjandi ferðakostnaði hjá lögmanni og landsstýrismonnum, greiddi eg frá málinum í seinastu lögmansrøðu. Síðan tá hevur ikki verðið funnist at hesum, og eg havi tí ikki greitt nærri frá í ár. Um ynskist kunnu upplýsingar fáast til vega.

Sum fyrr sagt frá, er ætlanin at byggja oman á toftirnar eftir Vektabúðina og Sjóbúðina. Ætlanin er, at bygningurin verður bygdur við tí í hyggju, at hann verður lögtingshús, men fyribils nýttur av fyrisingini. Landsstýrið hevur útvegað sær uppskot til skitsuprojekt, sum tá landsstýrið hevur viðgjört tað, verður víst formannsskapi lögtingsins. Nevndin, sum hevur arbeitt við spurninginum um bygging av nevnda bygningi, er farin í holt við at kanna og fyrireika bygging aðrastaðni í Tórshavn av nýmótans fyrisingarbygningum, sum kunnu rúma so at siga allari fyrisingini.

Eisini er uppskot til skitsuprojekt fingið til vega til ein bygning úti á Debesartrøð, sum skal húsa Fiskirannsóknarstovuni og fyribils onkrum øðrum stovni ella stovnum. Nevnast

kann, at grunnarnir til bygging av fyrisingarhúsi og lögtingshúsi ikki rökka, og at tað tí er neyðugt við framhaldandi játtanum til nevndu ætlanir.

Annars hevur eydnast at fáa fyrisingina til at virka alt betri uttan munandi vökstur í starvsfólkatalinum. Hetta frangongur m.a. av tí skjalatilfari, sum nú verður lagt saman við lögmansrøðuni, sammett við tilfarið fyrir 5 árum síðan. Í røðu síni fyrir 1980 var tåverandi lögmaður noyddur at meta um støddina av uttanlandaskuldini. Hansara meting var uppá 760 mió. kr. pr. 1/1-1980, meðan rætta talið vísti seg at vera 970 mió. kr. og heilar 1.083 mió. kr. við árslok sama ár. i dag vita vit so at siga alla tíðina, hvor vit flóta.

26 SAMANTAK

Valskeiðið 1980 til 1984 er um at vera av.

Lögmansrøðurnar fyrir árini 1981, 1982, 1983 og meginparturin av røðuni fyrir 1984, sum eg nú havi hildið, lýsa undir einum byrjunarstøðuna, tá hetta landsstýrið tók við, og tær lýsa gongdina í okkara samfelag upp til dagin í dag.

Nú er eftir at gera støðuna upp, aftaná at valskeiðið er lokið. Munnu vit ikki kunna loyva okkum at siga um hetta skeiðið tað sama, sum so mangan er sagt um ein stytri ella longri túr við einum føroyskum fiskiskipi.

Túrurin gjørðist hampuliga góður, hann kundi verið betri, men hann kundi sanniliga eisini verið nögv, nögv verri.

Í 1980 var støðan ivasom í Føroyum, og gongdin, serliga fíggjarliga gongdin, var sera vánalig.

Okkara fiskiveiðumöguleikar í fremmandum sjógví raplaðu niðureftir, nögvir skipaeigarar royndu at selja, og fleiri seldu nøkur av okkara bestu fiskiskipum.

Talan var um stagnatiún í okkara samfelag.

Sjálvt politiska leiðsla landsins gav yvir og legði frá sær í ótið, nakað sum ongantíð fyrr var hent undir okkara núverandi stýrisskipan.

Hóast hendan "stagnerandi" avviklingarpolitikk uttan týðandi produktivar ílögur, so gav okkara samfelag munandi hall yvirfyri útlandinum við tí úrsliti, at okkara nettouttanlandsskuld hækkaði ár um ár.

Sagt á ein annan hátt, so hækkaðu okkara útreiðslur til nýtslu og til óproduktivar, útreiðsluskapandi ílögur, alt meðan okkara inntökumöguleikar minkaðu.

Her mátti og skuldi leggjast á annan bógv.

Og tað varð eisini gjört.

Sitandi landsstýri hevur havt ein heilt annan arbeiðssetning enn tað landsstýrið hevði, sum legði frá sær í 1980.

Meðan undanfarna landsstýri framdi munandi yvirtøkur, sum hava økt um almennu útreiðslurnar, so hevur sitandi landsstýri ikki tikið stig tann vegin.

Meðan undanfarna landsstýri legði stóran dent á at beina útlendsk fiskifør burtur úr okkara sjógví við tí úrsliti, at okkara skip fingu minni möguleikar í fremmandum sjógví, so hevur sitandi landsstýri lagt ovurstóra áherðslu á at varðveita og útbyggja okkara fiskirættindir í fremmandun sjógví, og hevur í ávísan mun givið útlendingum betri sømdir á heimaleiðum aftur fyri.

At hetta hevur verið rætta leiðin, ivast neyvan nakar í í dag.

Meðan undanfarna landsstýrið meira ella minni læt standa til viðvíkjandi trupulleikunum, sum stóðust av broytingum uttaneftir og eisini av teirra egna politikki, tá ræður um heimafiskiskap - teir lögdu frá sær í staðin - so tók hetta landsstýrið beinanvegin tey fyrstu stigini til at forða fyri óavmarkaðari tilgongd av veiðuorku inn á okkara egnu grunnar við at seta innflutningsbann fyrir tíllík skip.

Hesi viðurskifti, og nógv onnur við, hava medvirkað til, at okkara høvuðsvinna hevur havt eina stóra samlaða inntøku til gagn fyrir okkum øll.

Okkara lítlar land hevur hesi seinastu 4 árini havt ein samlaðan útflutning upp á næstan 5.500 milliónir krónur.

Ein munandi partur av hesum inntökum er farin til útreiðslur í sambandi við at vinna hesa inntøku - til skip, fiski-

reiðskap, olju, proviant o.s.fr. - men ein stóur partur lá eftir til aðrar ílögur og til nýtslu í okkara samfelag.

Undanfarna landsstýri hevði fyrireikað, og var sinnað til broytingar í reglunum um útreiðslubýtið millum heimastýrið og ríkisstýrið.

Hetta landsstýrið steðgaði teimum ætlaðu broytingunum. Úrslitið er, at staturin hesi fýra árini hevur flutt meira enn 2.300 milliónir kronur heim til Føroya. Hvussu stórr upp-hæddin hevði verið aftaná ætlaðu broytingarnar er ilt at siga, men at okkara samfelag hevði sæð heilt ørvísi út í dag uttan hesar meira enn 2,3 milliardir krónurnar, er einki at ivast í.

Hyggja vit við ørum orðum at inntøkusíðuni á avrokningini fyri valskeiðið 1980 til 1984, so kunnu vit láta væl at, enntá sera væl. Men avrokningin hevur eisini eina útreiðslusíðu.

Og útreiðslurnar kunnu býtast upp í deils almenna og privata nýtslu og deils ílögur, bæði hjá tí almenna og hjá teimum privatu.

Tað má viðgangast, at tað ikki í nóg stóran mun hevur eydnast okkum at víst sparssemi.

Vit áttu eisini at havt tálmað tær almennu ílögurnar, oftast óproduktivar, meira enn vit hava gjort.

Tá talan er um privatar produktivar ílögur, so hava vit frá politiskari síðu forðað á summum økjum, t.d. innflutningi av feskkiskipum og útbygging av flakavirkjum, meðan vit beinleiðis hava eggjað til produktivar ílögur á ørum økjum, t.d. bygging av farmaskipum, fiskiskipum til nýtslu í fremmandum sjógví og til bygging á okkara egnu skipasmiðjum.

Býta vit avrokningina upp fyri tey fýra árini hvør sær, og halda vit útreiðslurnar til produktivar ílögur í skip uttanfyri, so sæst, at føroyska samfelagið helt fram við at vísa eitt vánaligt úrslit tey bæði fyrstu árini av valskeiðinum, 1981 og 1982, meðan triðja árið, 1983, stórt sæð javnvegaði. Ætlaðu tølini fyri 1984 vísa eitt beinleiðis yvirskot, tá skipaílögurnar verða trektar burturúr.

Viðmerkjast kann, at vit føroyingar hesi fýra seinastu árini hava nýtt heilar 2.009 milj. kr. til ílögur í skip. Í

sama viðfangi kann nevnast, at nettouutanlandsskuldin í sama fýraársskeiði verður økt við umleið 1.850 milj. kr. ella við gott og væl 90% av íløgunum í skip. Við ørum orðum hava vit, umframt at fíggja alla nýtslu, allar rentur og kurstap uppá uttanlandaskuld, allar óproduktivar ílögur og allar produktivar ílögur burtursæð frá skipum, eisini sjálvfíggjað umleið 8% av nevndu skipaílögum.

Hetta er so mikið meira gleðiligt og merkisvert, tá havt verður í huga, hvussu vánalig gondin var í byrjanini av valskeiðnum.

Vit eru við ørum orðum komin so mikið langt ávegis, at ikki bert landskassin er komin væl í gongd at gjalda niður uppá sína skuld, umframt at gjalda rentur av skuld, men at eisini tað samlaða féroyska samfelagið er byrjað at gjalda niður upp á gamla skuld. At vit samstundis hava gjört ovurstórar ekstraordinarer ílögur í ein nýmótans farmaskipaflosta og hava bygt nýmótans fiskiskip til at royna í fremmandum sjógví, umframt at nútímansgera okkara heimafiskiflota, og harvið hava upprættað nýggjað skuld, tað er ein onnur söga.

Og sjálvandi hevur ein nögv minni ampa av skuld upp á nýmótans framleiðslutöl, enn ein hevur av skuld, sum er tikan fyri at dekka hall, sum sjálvsgagt einki kastar av sær, og óproduktivar ílögur, sum í flestu fórum føra við sær hækkandi rakstrarútreiðslur í staðin fyri úrtøku.

Í samanberingini omanfyri tók eg allar skipaílögur við, eisini vanliga útskifting av fiskiskipaflotanum.

Um hædd verður tikan fyri hesum, er samlaða fíggjarliga úrslitið, at vit í 1981 og 1982 ikki megnaðu at vinna fyri rentur og kurstap uppá uttanlandsskuld fyri ikki at tosa um avdráttir, at árið 1983 stórt sæð javnvigaði, meðan 1984 sær út til at geva yvirskot, burtursæð frá skipaílögum út yvir tað vanliga.

Á túrinum varð sjálvandi ikki bert hugsað um veiðu og penning.

Talan hevur eisini verið um munandi framburð á sosiala ökinum, mentunarökinum og örnum samfelagsökjum.

Umframtað at vit í dag eru fleiri føroyingar enn nákrantíð, tori eg at siga, at trivnaðurin í Føroyum ongantíð hevur verið betri enn nú.

Summir eru ónøgdir við túrin, fyrst og fremst teir sum rýndu av skipi á miðjum túri í 1980, og serstakliga teir sum ikki vildu við aftur henda túrin.

Kortini loyvi eg mær at endurtaka, at hesin túrurin hevur verið hampuliga góður, serliga tá verður havt í huga tær ferðirnar menn vildu av dekkinum uppá brúnna at broyta kós og veiðuvirksemi, nakað sum innan veruliga fiskivinnuna vildi spilt ein og hvønn veiðitúr.

Ein hampuliga góður túrur hjá einum skipi, sum komið er í fíggjarliga trøngstøðu, loysir ikki allar trupulleikarnar. Men hann gevur möguleikar fyri at halda fram. Soleiðis er eisini við okkara samfelag.

Sum skipari handan túrin fari eg at takka allari manningini, yvirmonnum, tykkum á dekkinum og niðriundir, fyri samsstarvið. Uttan mun til um mær ognast at sleppa ein túr afturat, ella um eg standi eftir á bryggjuni og veittri, tá aftur verður lagt út á hav, so fegnist eg av innasta hjarta um at vita, at stóðið, fyritreytirnar og harvið útlitini eru so nógv betri í dag, enn tá vit fyri skjótt fýra árum síðan lögdu frá landi.

Eg skal enda røðu mína við at ynskja Harrans signing yvir Føroyar og tað fólkið sum her býr.

INNHAULD

1	LÖGMANSRÐAN 1984	1
2	UTTANOYGGJAVIÐURSKIFTI	2
3	FÍGGJARMÁL	4
4	SKATTAMÁL	5
5	TOLLMÁL	5
6	FISKIVINNAN	6
7	ÍDNADARMÁL	8
8	FISKAALING	9
9	FARMASIGLING	10
10	FERÐAMANNAMÁL	11
11	LANDBÚNAÐARMÁL	11
12	STRANDFERÐSLUMÁL	11
13	BUSSRUTUSAMBAND	12
14	TYRLUMÁL	12
15	VEGA OG HAVNAMÁL	12
16	ORKUMÁL	13
17	KOMMUNUMÁL	14
18	SKÚLAMÁL	15
19	HEILSUMÁL	16
20	ALMANNAMÁL	16
21	FLOGFERÐSLA	17
22	UNDIRGRUNDSMÁLIÐ	17
23	MENTAMÁL	18
24	JAVNSTØDISNEVNDIN	19
25	ONNUR VIÐURSKIFTI	19
26	SAMANTAK	20